

کتابخانه شماره 5210

ارزیابی

روایات فتوحات مکیه

در باب توحید

مصطفی آذر خشی

عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی

انتشارات نیا

سرشناسه: آذرخشى، مصطفى، ۱۳۶۲
 عنوان قراردادى: الفتوحات المكية فى معرفة اسرار المالكية و المكية. برگزیده، شرح.
 عنوان و پدیدآور: ارزىابى روايات فتوحات مكيه در باب توحيد / مصطفى آذرخشى
 مشخصات نشر: تهران: مؤسسه فرهنگى نبأ، ۱۳۹۷.
 مشخصات ظاهرى: ۳۳۶ ص.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۶۴-۰۹۵-۶
 وضعیت فهرست نویسى: فیا،
 یادداشت: کتابنامه: ص ۳۲۵-۳۳۵.
 موضوع: ابن عربى، محمدين على، ۵۶۰-۶۳۸ ق. دیدگاه درباره توحيد، نقد و تفسير،
 عرفان، تصوف، توحيد، متون قديمى تا قرن ۱۴، احاديث اهل سنت، قرن ۷ ق.
 شناسه افزوده: ابن عربى، محمدين على، ۵۶۰-۶۳۸ ق. الفتوحات المكية فى معرفة
 اسرار المالكية و المكية. برگزیده، شرح.
 رده بندى كنگره: الف ۲ ف ۲۴۰۶ / ۷۹۳۱ / ۲۸۳ BP
 رده بندى ديوى: ۸۳ / ۲۹۷
 شماره كتابخانه ملی: ۵۴۵۹۴۵۷

انتشارات نبأ

ارزىابى روايات فتوحات مكيه در باب توحيد

نگارنده: مصطفى آذرخشى

حروفچينى: انتشارات نبأ / صفحه آرايى: مشكاة / چاپ و صحافى: دالاهو، صالحانى

چاپ اول: ۱۳۹۸ / شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه / قيمت: ۲۵۰۰۰۰ ريال

ناشر: انتشارات نبأ / تهران، خيابان شريعتى، بالاتر از خيابان

بهار شيران، كوچه مقدم، نبش خيابان ادبى، شماره ۲۶

صندوق پستى: ۳۷۷ / ۱۵۶۵۵

تلفن: ۷۷۵۰۶۶۰۲ / فاكس: ۷۷۵۳۵۷۷۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۶۴-۰۹۵-۶ - 6 - 095 - 264 - 600 - ISBN 978

فهرست مطالب

بیشگفتار ۱۳

فصل اول: دربارهٔ ابن عربی و کتاب الفتوحات المکیه ۱۵

ابن عربی و عقیده و حدیث وجود ۱۶

آثار ابن عربی ۱۸

روش ابن عربی در کسب معارف ۱۹

مذهب ابن عربی ۲۰

تأثیر آراء ابن عربی بر دیگران ۲۴

فصل دوم: نگاهي به كتاب الفتوحات المكيه

۲۸	انتساب فتوحات مکیه به ابن عربی
۲۸	انگیزه تألیف و وجه تسمیه کتاب
۲۹	موضوع کتاب
۲۹	نسخ خطی و چاپهای کتاب
۳۰	ابواب و فصول کتاب
۳۱	تلخیص و شرح کتاب
۴۱	مسائل مطروحه در نوشتار حاضر
۳۳	جایگاه احادیث در فتوحات مکیه ابن عربی
۳۳	۱- ۲ - مقدمه
۳۳	۲- ۲ - شناخت و آگاهی ابن عربی از حدیث و سنت
۳۵	۲- ۳ - کاربرد روایات در فتوحات مکیه
۳۷	۲- ۴ - نگرش متفاوت ابن عربی به روایات فقهی و اصالت
۴۲	۲- ۵ - اصالت بخشیدن به مکاشفات عرفانی در برخورد

- ۲- ۶- دیدگاههای علم الحدیثی ابن عربی ۴۶
- ۲- ۷- ابن عربی و احادیث اهل بیت علیهم السلام ۴۹
- ۲- ۸- ابن عربی و سخنان صحابه ۵۴
- ۲- ۹- نظر ابن عربی راجع به نقل به الفاظ و نقل به معنی در حدیث ۵۶
- ۲- ۱۰- ملاکهای صحت و تأیید حدیث در نزد ابن عربی ۵۷
- ۲- ۱۱- دیدگاه ابن عربی درباره تعارض روایات با قرآن یا احادیث دیگر ۵۹
- ۲- ۱۲- نقد و بررسی نحوه برخورد ابن عربی با آیات و روایات ۶۱
- ۲- ۱۲- ۱- عدم پایبندی به قواعد زبانی و حجیت ظهور آیات و روایات ۶۱
- ۲- ۱۲- ۲- تبعیض غیرموجه درقبال احادیث ۶۴
- ۲- ۱۲- ۳- عدم مصونیت کشف شهود غیر معصوم از خطا و اشتباه ۶۵
- ۲- ۱۲- ۴- اختلافات اهل مکاشفه ۶۷
- ۲- ۱۳- ۱- نادان بودن روش ابن عربی در تشخیص صحت و سقم احادیث ۶۸

فصل سوم: ارزیابی روایات ۷۱

- مقدمه ۷۱
- ۳- ۱- حدیث «إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ أَدَمَ عَلَى صُورَتِهِ» ۷۲
- ۳- ۱- ۱- بررسی مآخذ حدیث ۷۳
- ۳- ۱- ۲- نقد و بررسی اسناد حدیث ۷۵
- ۳- ۱- ۳- شبهه اسرائیلی بودن حدیث ۷۵
- ۳- ۱- ۲- ۲- جرح راویان ۷۶
- ۳- ۱- ۳- ۱- سند حدیث ابن عمر ۷۷
- ۳- ۱- ۳- ۲- نقد و بررسی متن حدیث ۷۷
- ۳- ۱- ۳- ۱- نقلی تقطیع شده حدیث مذکور در فتوحات مکیه ۷۸
- ۳- ۱- ۳- ۲- برداشت محدثان و دانشمندان از حدیث ۸۰
- ۳- ۱- ۳- ۱- ۳- تبیین دانشمندان شیعی ۸۰
- ۳- ۱- ۳- ۲- ۲- تبیین دانشمندان اهل سنت ۸۳
- ۳- ۱- ۳- ۳- ۱- ۳- نقد متنی حدیث ابن عمر ۸۴
- ۳- ۱- ۳- ۳- ۲- ۳- جمع بندی ۸۵
- ۳- ۱- ۳- ۳- ۱- ۳- ابن عربی و حدیث «إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ أَدَمَ عَلَى صُورَتِهِ» ۸۵
- ۳- ۱- ۳- ۳- ۱- ۳- حدیث و «توحید ذاتی» ۸۶
- ۳- ۱- ۳- ۳- ۲- ۳- حدیث و «خلافت خداوند» ۸۸
- ۳- ۱- ۳- ۳- ۳- ۳- حدیث و «توحید افعالی» ۸۹
- ۳- ۱- ۳- ۳- ۴- ۳- صواب بودن تمام تصورات انسانها درباره خدا ۹۲

۹۳	۳-۱-۴- نقد و بررسی برداشت ابن عربی از حدیث
۹۴	۳-۱-۴-۱- عدم ارجاع ضمیر به خداوند
۹۴	۳-۱-۴-۲- ناهمخوانی با آموزه‌های اسلامی
۹۵	۳-۱-۴-۳- نقد دیدگاه ابن عربی درباره «توحید ذاتی»
۹۹	۳-۱-۴-۲- عدم اشتراک معنوی صفات الهی با صفات بشری
۱۰۰	۳-۱-۴-۳- نقد دیدگاه ابن عربی درباره مجبور بودن انسان
۱۰۳	۳-۱-۴-۴- نقد عقیده «صواب بودن تمام تصوّرات انسانها درباره خدا»
۱۰۴	۳-۲- حدیث «من عرف نفسه فقد عرف ربه»
۱۰۴	۳-۱-۱- بررسی مآخذ حدیث
۱۰۵	۳-۲-۲- بررسی اسناد حدیث
۱۰۶	۳-۲-۱- نقد بررسی متن حدیث
۱۰۶	۳-۱-۲- تمیز محدّثان و دانشمندان از حدیث
۱۰۷	۳-۲-۳- تمیز حدیث از حدیث
۱۱۰	۳-۲-۳- برداشت ابن عربی از حدیث
۱۱۵	۳-۲-۴- نقد و بررسی برداشت ابن عربی از حدیث
۱۱۶	۳-۲-۴-۱- دلالت آیات بر آیه بودن معرفت آفاقی و انفسی
۱۱۹	۳-۲-۴-۲- دلالت آیات و روایات بر معرفت فطری خدا
۱۱۹	۳-۲-۴-۳- تعارض نظریه وحدت وجه و موجود با آیات و روایات
۱۲۰	۳-۳- حدیث «قرب نوافل»
۱۲۰	۳-۱-۳- مآخذ حدیث
۱۲۶	۳-۲-۳- بررسی اسناد حدیث
۱۲۶	۳-۱-۲-۳- نظر محدّثان سنی درباره سند حدیث
۱۲۸	۳-۲-۲-۳- نظر محدّثان شیعه درباره سند حدیث
۱۳۰	۳-۲-۳-۳- جمع بندی وضعیت سندی حدیث
۱۳۰	۳-۳-۳- نقد و بررسی متن حدیث
۱۳۱	۳-۱-۳-۳- دیدگاه محدّثان درباره مفهوم حدیث
۱۳۱	۳-۱-۳-۳- نظرات محدّثان سنی درباره مفهوم حدیث
۱۳۲	۳-۱-۱-۳-۳-۳- نظر بیهقی
۱۳۲	۳-۱-۱-۳-۳-۳- نظر ابن جوزی
۱۳۲	۳-۱-۱-۳-۳-۳- نظر ابن حجر عسقلانی
۱۳۳	۳-۱-۳-۳-۳- نظرات محدّثان شیعه درباره مفهوم حدیث
۱۳۳	۳-۱-۲-۱-۳-۳-۳- نظر ملا صالح مازندرانی

- ۱۳۴ - ۳-۳-۱-۲-۲- نظر فخر الدين طريحي
- ۱۳۴ - ۳-۳-۱-۲-۳- نظر شيخ حر عاملی
- ۱۳۵ - ۳-۳-۱-۲-۴- نظر علامه مجلسی
- ۱۳۸ - ۳-۳-۲- ارزیابی تبیین محدثان از حدیث
- ۱۴۰ - ۳-۳-۳- برداشتی از حدیث در پرتو خطبه هفتم نهج البلاغه
- ۱۴۲ - ۳-۳-۴- برداشت ابن عربی از حدیث
- ۱۴۵ - ۳-۳-۵- نقد برداشت ابن عربی از حدیث
- ۱۴۵ - ۳-۳-۱-۵- ناهمخوانی با سیاق حدیث
- ۱۴۶ - ۳-۳-۲-۵- ناسازگاری نظریه وحدت وجود با مدلول آیات و روایات
- ۱۴۶ - ۳-۳-۳-۵- ناسازگاری تلقی ابن عربی از توحيد افعالی با آیات و روایات
- ۱۴۶ - ۴- حدیث «كان الله ولا شيء معه»
- ۱۴۷ - ۳-۴-۱- بررسی آخذ حدیث
- ۱۴۷ - ۳-۴-۱-۱- مأخذ سنی حدیث
- ۱۵۰ - ۳-۴-۱-۱- آخذ شیعی حدیث
- ۱۵۳ - ۳-۴-۲- بررسی اسناد حدیث
- ۱۵۳ - ۳-۴-۱-۲- اسناد احادیث منابع سنی
- ۱۵۴ - ۳-۴-۲-۲- اسناد احادیث منبع شیعه
- ۱۵۵ - ۳-۴-۳- نقد و بررسی متن حدیث
- ۱۵۵ - ۳-۴-۱-۳- ترجمه حدیث
- ۱۵۵ - ۳-۴-۱-۱- ترجمه احادیث منابع سنی
- ۱۵۶ - ۳-۴-۱-۲- ترجمه احادیث منابع شیعه
- ۱۵۷ - ۳-۴-۲- دیدگاه دانشمندان درباره حدیث
- ۱۶۴ - ۳-۴-۳-۳- درج در متن حدیث
- ۱۶۶ - ۳-۴-۴-۳- برداشت ابن عربی از حدیث
- ۱۷۰ - ۳-۴-۵-۳- نقد برداشت ابن عربی
- ۱۷۰ - ۳-۴-۱-۵- ناهمخوانی برداشت ابن عربی با سیاق احادیث
- ۱۷۱ - ۳-۴-۲-۵- دلالت آیات قرآن و احادیث دیگر
- ۱۷۱ - ۳-۴-۳-۵- تعارض آموزه‌های اسلامی با وحدت وجود و موجود
- ۱۷۲ - ۳-۵- حدیث «ان الله في قبلة المصلی»
- ۱۷۲ - ۳-۵-۱- بررسی مأخذ و اسناد حدیث
- ۱۷۳ - ۳-۵-۲- نقد متنی حدیث
- ۱۷۴ - ۳-۵-۱-۲- برداشت ابن عربی از حدیث
- ۱۷۸ - ۳-۵-۲-۲- نقد برداشت ابن عربی از حدیث

۱۸۳	۳-۶- حدیث «كان الله في عماء ما تحته هواء و ما فوقه هواء»
۱۸۴	۳-۶-۱- بررسی مآخذ حدیث
۱۸۵	۳-۶-۲- بررسی سند حدیث
۱۸۷	۳-۶-۳- نقد و بررسی متن حدیث
۱۸۷	۳-۶-۱-۳- ترجمه حدیث
۱۸۷	۳-۶-۲- دیدگاه دانشمندان درباره حدیث
۱۸۷	۳-۶-۳-۱-۲- دیدگاه دانشمندان سنی
۱۹۰	۳-۶-۳-۲- دیدگاه دانشمندان شیعه
۱۹۲	۳-۶-۳-۳- برداشت ابن عربی از حدیث
۱۹۳	۳-۶-۳-۴- نقد برداشت ابن عربی
۱۹۴	۳-۷- حدیث «يُرَى رَأْسُ كُلِّ لَيْلَةٍ إِلَى سَمَاءِ الدُّنْيَا»
۱۹۵	۳-۷-۱- بررسی مآخذ حدیث
۱۹۵	۳-۷-۱- حایه حدیث در مآخذ سنی
۱۹۸	۳-۷-۱-۲- دیدگاه حدیث در مآخذ شیعه
۲۰۰	۳-۷-۲- بررسی اسناد حدیث
۲۰۰	۳-۷-۱-۲- اسناد حدیث در منابع سنی
۲۰۱	۳-۷-۲-۲- اسناد حدیث در منابع شیعه
۲۰۲	۳-۷-۳- نقد متن حدیث
۲۰۳	۳-۷-۱-۳- ترجمه حدیث در منابع سنی
۲۰۳	۳-۷-۲-۳- ترجمه احادیث منابع شیعه
۲۰۵	۳-۷-۳-۳- نظرات دانشمندان درباره متن حدیث
۲۰۵	۳-۷-۳-۱-۳- نظرات دانشمندان سنی
۲۰۷	۳-۷-۳-۲-۳- نظرات دانشمندان شیعه
۲۱۰	۳-۷-۳-۴- برداشت ابن عربی از حدیث
۲۱۱	۳-۷-۳-۵- نقد برداشت ابن عربی از حدیث
۲۱۲	۳-۸- حدیث «ان الله تعالى قال: من ذكرني في نفسه ذكرت في نفسي»
۲۱۲	۳-۸-۱- بررسی مآخذ حدیث
۲۱۴	۳-۸-۲- بررسی اسناد حدیث
۲۱۵	۳-۸-۳- نقد متن حدیث
۲۱۵	۳-۸-۱-۳- نظرات دانشمندان درباره محتوای حدیث
۲۱۷	۳-۸-۳-۲- برداشت ابن عربی از حدیث
۲۱۸	۳-۸-۳-۳- بررسی برداشت ابن عربی از حدیث
۲۱۹	۳-۹- حدیث «ان الله يفرح بتوبة عبده»

- ۲۱۹ ۳- ۹- ۱- بررسی مآخذ حدیث
- ۲۱۹ ۳- ۹- ۱- ۱- مآخذ سنتی حدیث
- ۲۲۴ ۳- ۹- ۱- ۲- مآخذ شیعی حدیث
- ۲۲۵ ۳- ۹- ۲- بررسی اسناد حدیث
- ۲۲۶ ۳- ۹- ۳- نقد متن حدیث
- ۲۲۶ ۳- ۹- ۱- ۳- ترجمه حدیث
- ۲۲۶ ۳- ۹- ۲- ۳- نظرات دانشمندان درباره متن حدیث
- ۲۲۷ ۳- ۹- ۳- ۳- تبیین این اوصاف در روایات اهل بیت علیهم السلام
- ۲۲۹ ۳- ۹- ۴- برداشت ابن عربی از حدیث
- ۲۳۰ ۳- ۹- ۵- نقد برداشت ابن عربی از حدیث
- ۲۳۱ ۳- ۱۰- حدیث «توهن ربکم كما ترون القمر ليلة البدر»
- ۲۳۲ ۳- ۱۰- ۱- بررسی مآخذ حدیث
- ۲۳۶ ۳- ۱۰- ۱- بررسی اسناد حدیث
- ۲۳۸ ۳- ۱۰- ۳- نقد متن حدیث
- ۲۳۹ ۳- ۱۰- ۱- ۳- نظرات دانشمندان سنتی درباره متن حدیث
- ۲۴۱ ۳- ۱۰- ۲- ۳- نظرات دانشمندان شیعه درباره متن حدیث
- ۲۴۳ ۳- ۱۰- ۳- ۳- برداشت ابن عربی از حدیث
- ۲۴۵ ۳- ۱۰- ۴- نقد برداشت ابن عربی
- ۲۴۵ ۳- ۱۰- ۳- ۴- ۱- عدم تجلی ذاتی خداوند
- ۲۴۶ ۳- ۱۰- ۴- ۲- ناسازگاری برداشت و اعتقاد و سیاق حدیث
- ۲۴۷ ۳- ۱۱- حدیث «لو دلیم بحبل لہبط علی اللہ»
- ۲۴۷ ۳- ۱۱- ۱- بررسی مآخذ حدیث
- ۲۴۹ ۳- ۱۱- ۲- بررسی اسناد حدیث
- ۲۵۰ ۳- ۱۱- ۳- بررسی متن حدیث
- ۲۵۳ ۳- ۱۱- ۱- ۳- تبیین دانشمندان از حدیث
- ۲۵۴ ۳- ۱۱- ۲- ۳- برداشت ابن عربی از حدیث
- ۲۵۶ ۳- ۱۱- ۳- ۳- نقد و بررسی برداشت ابن عربی از حدیث
- ۲۵۶ ۳- ۱۲- حدیث «كنت كنزاً مخفياً»
- ۲۵۷ ۳- ۱۲- ۱- بررسی مآخذ حدیث
- ۲۵۷ ۳- ۱۲- ۲- بررسی اعتبار حدیث
- ۲۵۹ ۳- ۱۲- ۳- بررسی متن حدیث
- ۲۵۹ ۳- ۱۲- ۱- ۳- نظرات دانشمندان درباره متن حدیث
- ۲۶۲ ۳- ۱۲- ۲- ۳- برداشت ابن عربی از حدیث

۲۶۲	۳-۱۲-۳- نقد و بررسی برداشت ابن عربی از حدیث
۲۶۳	۳-۱۳- حدیث «ان الله يتجلى يوم القيامة لهذه الأمة»
۲۶۴	۳-۱۳-۱- بررسی مآخذ حدیث
۲۶۷	۳-۱۳-۲- بررسی اسناد حدیث
۲۶۸	۳-۱۳-۳- بررسی متن حدیث
۲۶۸	۳-۱۳-۱- نظرات محدثان درباره متن حدیث
۲۷۱	۳-۱۳-۲- برداشت ابن عربی از حدیث
۲۷۲	۳-۱۳-۳- نقد برداشت ابن عربی از حدیث
۲۷۳	۳-۴- حدیث «نور انی آراه»
۲۷۳	۳-۱۱-۱- بررسی مآخذ حدیث
۲۷۴	۳-۱۴-۲- بررسی اسناد حدیث
۲۷۵	۳-۱۴-۲- نقد و بررسی متن حدیث
۲۷۵	۳-۱۴-۳- نظرات دانشمندان و محدثان
۲۷۵	۳-۱۴-۲- رد اصالت حدیث
۲۷۶	۳-۱۴-۳-۱-۱- ملحدان حدیث بر دیدن خداوند به صورت نور
۲۷۶	۳-۱۴-۳-۱-۳- حمل حدیث بر عدم رؤیت خداوند
۲۷۷	۳-۱۴-۳-۱-۴- سکوت بر این معنای حدیث
۲۷۷	۳-۱۴-۲- وجه صحیح برای این حدیث
۲۸۰	۳-۱۴-۳- برداشت ابن عربی از این حدیث
۲۸۱	۳-۱۴-۴- نقد برداشت ابن عربی از حدیث
۲۸۱	۳-۱۵- حدیث «لا تسبوا الدهر فان الله هو الدهر»
۲۸۱	۳-۱۵-۱- بررسی منابع حدیث
۲۸۴	۳-۱۵-۲- بررسی اسناد حدیث
۲۸۴	۳-۱۵-۳- نقد و بررسی متن حدیث
۲۸۹	۳-۱۵-۱- برداشت ابن عربی از حدیث
۲۹۱	۳-۱۵-۲- نقد برداشت ابن عربی از حدیث
۲۹۱	۳-۱۶- حدیث «أصدق بيت قاله الشاعر الاكل شي ما خلا الله باطل»
۲۹۱	۳-۱۶-۱- بررسی منابع حدیث
۲۹۴	۳-۱۶-۲- بررسی اسناد حدیث
۲۹۴	۳-۱۶-۳- نقد و بررسی متن حدیث
۲۹۵	۳-۱۶-۱- مفهوم باطل بودن همه چیز جز خداوند
۲۹۶	۳-۱۶-۲- برداشت ابن عربی از حدیث
۲۹۷	۳-۱۶-۳- نقد برداشت ابن عربی از حدیث

- ۲۹۸ ۳- ۱۷- حدیث «رأیت ربی فی صورة الشاب»
- ۲۹۸ ۳- ۱۷- ۱- بررسی منابع حدیث
- ۲۹۹ ۳- ۱۷- ۲- بررسی اسناد حدیث
- ۳۰۱ ۳- ۱۷- ۳- نقد و بررسی متن حدیث
- ۳۰۱ ۳- ۱۷- ۱- رد حدیث توسط اهل بیت علیهم السلام و دانشمندان مسلمان
- ۳۰۳ ۳- ۱۷- ۲- برداشت ابن عربی از حدیث
- ۳۰۵ ۳- ۱۷- ۳- نقد و بررسی برداشت ابن عربی از حدیث
- ۳۰۵ ۳- ۱۷- ۳- ۱- ۲- ۳- عدم استناد به نصوص دینی در اثبات عالم خیال
- ۳۰۶ ۳- ۱۷- ۳- ۲- تأکید اهل بیت علیهم السلام بر عدم تخیل ذات خداوند
- ۳۰۶ ۳- ۱۷- ۳- ۳- ۳- ۳- خطاپذیری تخیل
- ۳۰۷ ۳- ۱۸- حدیث «ان الله ضرب بیده بین کفّی فوجدت برد أنامله بین یدّی»
- ۳۰۷ ۳- ۱۸- ۱- بررسی منابع حدیث
- ۳۰۷ ۳- ۱۸- ۱- ۱- ۱- منابع شیعی
- ۳۰۸ ۳- ۱۸- ۱- ۱- ۱- ۱- منابع سنی
- ۳۱۲ ۳- ۱۸- ۲- بررسی اسناد
- ۳۱۲ ۳- ۱۸- ۱- ۲- ۱- سند منبع شیعی
- ۳۱۳ ۳- ۱۸- ۲- ۲- ۲- اسناد منابع سنی
- ۳۱۴ ۳- ۱۸- ۳- نقد و بررسی متن حدیث
- ۳۱۵ ۳- ۱۸- ۱- ۳- نظرات دانشمندان درباره متن حدیث
- ۳۱۵ ۳- ۱۸- ۱- ۱- ۳- دیدگاه دانشمندان شیعی
- ۳۱۶ ۳- ۱۸- ۱- ۳- ۲- دیدگاه دانشمندان سنی
- ۳۱۷ ۳- ۱۸- ۱- ۳- ۳- جمع بندی
- ۳۱۷ ۳- ۱۸- ۲- ۳- برداشت ابن عربی از حدیث
- ۳۱۹ ۳- ۱۸- ۳- ۳- ۳- نقد برداشت ابن عربی از حدیث

۳۲۱ فصل چهارم: نتایج

۳۲۵ فهرست منابع

پیشگفتار

بدون تردید محسن الدین ابن عربی در تصوّف و عرفان نظری از جایگاه ویژه برخوردار است؛ او در افضل ترین کتاب خویش یعنی الفتوحات المکیه، به بسط نظرات عرفانی خود به ویژه در موضوع توحید پرداخته و در مواضع مختلف استشاداتی به آیات قرآن کریم و روایات نبوی دارد. از آن جهت که این کتاب، جامع تمام آراء و نظریات ابن عربی در حوزه عرفان نظری است، تأثیر چشمگیری بر عرفان تصوّف و فلسفه بر جای گذاشته است؛ آنچنان که تمامی عرفای بعد از خود را تحت تأثیر قرار داده است و در اشعار صوفیان و فلسفه صدرایی نیز بازتاب قابل ملاحظه دارد. تأثیر گذاری این کتاب در فرهنگ اسلامی، ضرورت بررسی مستندات قرآنی و روایی آن را آشکار می کند. زیرا اقبال بسیاری از اهل اسلام، مطالب عرفانی این کتاب، از آن روست که ابن عربی تلاش کرده مکاشفات خود را با اسناد به آیات و روایات، موجه نماید. در این راستا کتاب حاضر عهده دار بررسی احادیث توحیدی کتاب فتوحات مکیه از نظر متن و سند است.

کتابی که پیش رو دارید، باندکی تغییرات، پایان نامه کارشناسی ارشد اینجانب در رشته الهیات و معارف اسلامی است که در سال ۱۳۸۹ در دانشگاه تهران از آن دفاع کردم.

از این پایان نامه چهار مقاله علمی پژوهشی و دو مقاله علمی ترویجی چاپ شده است که عناوین آنها به شرح ذیل است:

۱ - مقاله «جایگاه حدیث قرب نوافل در منابع فریقین و بررسی تطبیقی رویکرد عرفا و محدثان نسبت به آن» این مقاله در مجله پژوهش نامه قرآن و حدیث به چاپ رسید.

۲ - مقاله «جایگاه احادیث نبوی در فتوحات مکیه ابن عربی» که در مجله تحقیقات قرآن و حدیث متعلق به دانشگاه الزهراء به چاپ رسید.

۳ - مقاله «تحقیق در متن و اسناد حدیث ان الله خلق آدم علی صورته» که در مجله پژوهش های قرآن و حدیث دانشگاه تهران چاپ شد.

۴ - مقاله «بررسی حدیث تجلی خداوند در قیامت به صور مختلف و نقد برداشت ابن عربی از آن» که در مجله پژوهش دینی منتشر شد.

۵ و ۶ - دو مقاله «معناشناسی حدیث لاتسبوا الدهر فان الله هو الدهر» و «معناشناسی حدیث لو دلیتم بحبل الی الارض لیهبط علی الله» که در مجله سفینه به چاپ رسید.

در فصلی از کتاب حاضر، رویکرد دای علم الحدیثی ابن عربی مورد کنکاش قرار گرفته که تا حدودی مواضع او را در خصوص روایات اعتقادی مشخص می سازد؛ آنگاه روایات مورد استناد وی، به ترتیب فراوانی استعمال، مورد بررسی قرار گرفته است. در بررسی هر کدام از روایات توحیدی، ابتدا به مآخذ و نظرات محدثان درباره سند آن حدیث پرداخته ام و سپس به موضوعات متنی و حدیثی روایات مذکور اشاره شده است و دست آخر، برداشتهای ابن عربی از روایات توحیدی ارزیابی شده است. تلاش حقیر در سطر سطر این نوشته ها آن بوده است که نقد و بررسی علمی را و جهت همت خویش قرار دهم و قلم را به ظلم و هتک آلوده نسازم؛ به این امید که مقبول نظر اهل خرد و ایمان افتد؛ آرزویی و الا تر آنکه چشم همیشه بیدار ولی زمان حضرت مهدی علیه السلام را که سلسله جنبان امر هدایت و مقتدای ارباب معرفت است، به خود جلب نماید.

إِلَهِیْ إِنْ كُنْتُ غَیْرَ مُسْتَأْهِلٍ لِّمَا أَرْجُو مِنْ رَحْمَتِكَ فَأَنْتَ أَهْلٌ أَنْ تَجُودَ عَلَی الْمُذْنِبِینَ بِسَعَةِ رَحْمَتِكَ